

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (devátého senátu)

13. července 2023 *

„Řízení o předběžné otázce – Ochrana spotřebitele – Směrnice 93/13/EHS – Zneužívající ujednání ve spotřebitelských smlouvách – Smlouvy o hypotečním úvěru – Ujednání o pohyblivé úrokové sazbě – Referenční index založený na celkových ročních skutečných sazbách (RPSN) hypotečních úvěrů poskytnutých úvěrovými institucemi – Index stanovený právním nebo správním aktem – Specifikace uvedené v preambuli uvedeného aktu – Přezkum týkající se požadavku transparentnosti – Posouzení zneužívající povahy“

Ve věci C-265/22,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU podaná rozhodnutím Juzgado de Primera Instancia n. 17 de Palma de Mallorca (soud prvního stupně č. 17 v Palmě de Mallorca, Španělsko) ze dne 19. dubna 2022, došlým Soudnímu dvoru dne 20. dubna 2022, v řízení

ZR,

PI

proti

Banco Santander SA,

SOUDNÍ DVŮR (devátý senát),

ve složení: L. S. Rossi, předsedkyně senátu, J.-C. Bonichot a O. Spineanu-Matei (zpravodajka), soudci,

generální advokátka: L. Medina,

za soudní kancelář: L. Carrasco Marco, radová,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 16. března 2023,

s ohledem na vyjádření, která předložili:

- za PI a ZR: F. Fuster-Fabra Toapanta a A. Rebollo Redondo, abogados,
- za Banco Santander, SA: J. M. Rodríguez Cárcamo a A. M. Rodríguez Conde, abogados,

* Jednací jazyk: španělština.

- za španělskou vládu: A. Ballesteros Panizo, jako zmocněnec,
- za Evropskou komisi: S. Pardo Quintillán a N. Ruiz García, jako zmocněnci,

s přihlédnutím k rozhodnutí, přijatému po vyslechnutí generální advokátky, rozhodnout věc bez stanoviska,

vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článků 5 a 7 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES ze dne 11. května 2005 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu a o změně směrnice Rady 84/450/EHS, směrnic Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 (směrnice o nekalých obchodních praktikách) (Úř. věst. 2005, L 149, s. 22), jakož i čl. 3 odst. 1, článků 4 a 5, jakož i čl. 6 odst. 1 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách (Úř. věst. 1993, L 95, s. 29; Zvl. vyd. 15/02, s. 288, oprava Úř. věst. 2016, L 303, s. 26, a Úř. věst. 2023, L 17, s. 100).
- 2 Tato žádost byla podána v rámci sporu mezi ZR a PI na straně jedné a Banco Santander, SA, na straně druhé, ve věci platnosti ujednání o pravidelné revizi úrokové sazby použitelné na hypoteční úvěr poskytnutý ZR a PI právní předchůdkyní Banco Santander.

Právní rámec

Unijní právo

Směrnice 93/13

- 3 Podle čl. 3 odst. 1 směrnice 93/13 platí:

„Smluvní ujednání, které nebylo individuálně sjednáno, je považováno za zneužívající, jestliže v rozporu s požadavkem poctivosti způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele.“

- 4 Článek 4 uvedené směrnice stanoví:

„1. Aniž je dotčen článek 7, posuzuje se zneužívající povaha smluvního ujednání s ohledem na povahu zboží nebo služeb, pro které byla smlouva uzavřena, a s ohledem na všechny okolnosti v době uzavření smlouvy, které provázely její uzavření, a na všechna ostatní ujednání smlouvy nebo jiné smlouvy, ze kterých vychází.“

2. Posouzení nepřiměřené povahy podmínek [zneužívající povahy ujednání] se netýká vymezení hlavního předmětu smlouvy, ani přiměřenosti mezi cenou a odměnou na straně jedné a službami nebo zbožím poskytovaným jako protiplnění na straně druhé, pokud jsou tyto podmínky [tato ujednání] sepsána jasným a srozumitelným jazykem.“

5 Článek 5 uvedené směrnice zní následovně:

„V případě smluv, v nichž jsou všechna nebo některá ujednání nabízená spotřebiteli předložena písemně, musí být tato ujednání sepsána jasným a srozumitelným jazykem. Při pochybnosti o významu některého ujednání se použije výklad, který je pro spotřebitele nejvýhodnější. Toto pravidlo pro výklad se nepoužije v souvislosti s postupy stanovenými v čl. 7 odst. 2.“

Směrnice 2005/29

6 Podle článku 19 směrnice 2005/29 měly členské státy nejpozději do 12. června 2007 přijmout a zveřejnit právní a správní předpisy nezbytné pro dosažení souladu s uvedenou směrnicí a neprodleně o nich uvědomit Evropskou komisi. Tyto předpisy měly používat nejpozději ode dne 12. prosince 2007.

Španělské právo

7 Článek 1258 Código Civil (občanský zákoník) stanoví:

„Smlouva je uzavřena, jakmile strany dosáhly dohody, a od tohoto okamžiku zavazuje nejen ke splnění výslovně ujednaného, ale také ke všem následkům, které vzhledem k jejich povaze odpovídají dobré víře, zvyklostem nebo právním předpisům.“

8 Směrnice 93/13 byla do španělského práva provedena prostřednictvím Ley 7/1998, sobre condiciones generales de la contratación (zákon č. 7/1998 o obecných smluvních podmínkách) ze dne 13. dubna 1998 (BOE č. 89 ze dne 14. dubna 1998, s. 12304).

9 Článek 7 uvedeného zákona stanoví:

„Smlouva nesmí obsahovat následující všeobecné podmínky:

- a) všeobecné podmínky, s nimiž se spotřebitel ve skutečnosti neměl příležitost plně seznámit před uzavřením smlouvy, nebo které nebyly podepsány, ač podepsány být měly, v souladu s článkem 5;
- b) nečitelné, nejednoznačné, nejasné a nesrozumitelné podmínky, s výjimkou nesrozumitelných podmínek, s nimiž strana, která přistoupila k adhezní smlouvě, výslovně písemně souhlasila, a jsou-li tyto podmínky v souladu se zvláštní právní úpravou týkající se transparentnosti smluvních ujednání v této oblasti.“

10 Článek 8 uvedeného zákona stanoví:

„1. Obecné podmínky, které v neprospěch strany, která přistoupila k adhezní smlouvě, porušují ustanovení tohoto zákona nebo jakoukoli jinou kogentní nebo zákaz stanovící normu, jsou absolutně neplatné, ledaže by tyto normy sankcionovaly jejich porušení odlišně.

2. Zejména jsou neplatné zneužívající všeobecné podmínky ve spotřebitelských smlouvách [...]“

- 11 Ley 3/1991 de Competencia Desleal (zákon č. 3/1991 o nekalé soutěži) ze dne 10. ledna 1991 (BOE č. 10 ze dne 11. ledna 1991, s. 959) ve svém čl. 4 odst. 1 stanoví:

„Za nekalé se považuje každé jednání, které je objektivně v rozporu s požadavky poctivosti.

Ve vztazích se spotřebiteli nebo uživateli je jednání podnikatele, prodávajícího nebo poskytovatele v rozporu s požadavky poctivosti, pokud porušuje pravidla náležitě profesionální péče, chápáné jako úroveň odborných znalostí a péče, kterou lze od podnikatele, prodávajícího nebo poskytovatele rozumně očekávat v souladu s poctivými tržními praktikami, a pokud podstatně narušuje nebo je způsobilé podstatně narušit ekonomické chování průměrného spotřebitele nebo průměrného člena skupiny, které je daná praktika určena, jedná-li se o obchodní praktiku zaměřenou na určitou skupinu spotřebitelů.

Pro účely tohoto zákona se ekonomickým chováním spotřebitele nebo uživatele rozumí jakékoli rozhodnutí, kterým se spotřebitel nebo uživatel rozhodne jednat nebo zdržet se jednání v souvislosti s:

- a) výběrem nabídky nebo dodavatele;
- b) pořízením zboží nebo služby a případně způsoby a podmínkami tohoto pořízení;
- c) zaplacením celé ceny nebo její části nebo jakékoli jiné formy platby;

[...]

- 12 Článek 7 uvedeného zákona, nadepsaný „Klamavá opomenutí“, zní následovně:

„1. Za nekalé se považuje nesdělení nebo zatajení informací nezbytných k tomu, aby příjemce se znalostí věci přijal nebo mohl přijmout rozhodnutí o svém ekonomickém chování. Je rovněž nekalé, pokud jsou poskytnuté informace nejasné, nesrozumitelné či nejednoznačné, pokud nejsou poskytnuty v příhodném okamžiku, nebo pokud není odhalen obchodní záměr této praktiky, nevyplývá-li z kontextu.

2. Při určování klamavé povahy jednání uvedených v předchozím odstavci se přihlíží ke skutkovým souvislostem, za kterých k nim došlo, zejména ke všem jejich charakteristickým rysům a okolnostem, jakož i k omezením vlastním použitému sdělovacímu prostředku.“

- 13 Banco de España (Španělská centrální banka) vydala dne 7. září 1990 circular 8/1990, a entidades de crédito, sobre transparencia de las operaciones y protección de la clientela (oběžník č. 8/1990 pro úvěrové instituce o transparentnosti transakcí a ochraně klientů; BOE č. 226 ze dne 20. září 1990, s. 27498). Uvedený oběžník byl změněn zejména prostřednictvím circular 5/1994 a entidades de crédito (oběžník č. 5/1994 pro úvěrové instituce) ze dne 22. července 1994 (BOE č. 184 ze dne 3. srpna 1994, s. 25106). Oběžník č. 8/1990, ve znění oběžníku č. 5/1994, stanovil určité oficiální indexy nebo referenční sazby pro hypoteční úvěry. Mezi nimi byly různé průměrné sazby hypotečních úvěrů se splatností delší než tři roky, určených k nabytí nemovitosti určené k bydlení, jejíž cena je volně stanovena (dále jen „IRPH“), včetně sazby týkající se úvěrů poskytnutých bankami (dále jen „IRPH bank“) a sazby týkající se úvěrů poskytnutých všemi úvěrovými institucemi (dále jen „IRPH úvěrových institucí“).

- 14 Preambule oběžníku č. 5/1994, kterým se mění oběžník uvedený v předchozím bodě, obsahovala následující pasáž:

„Vybranými referenčními sazbami jsou při konečném posuzování [celkové roční procentní sazby (RPSN)]. Průměrné sazby hypotečních úvěrů poskytnutých bankami a všemi institucemi na pořízení nemovitosti určené k bydlení, jejíž cena je stanovena volně, představují v pravém slova smyslu RPSN, neboť zahrnují i vliv provizí. Předpokladem pro jejich přímé a jednoduché použití jako smluvních sazeb je, aby [RPSN] hypoteční transakce byla vyšší než sazba uplatňovaná na trhu. Pro uvedení RPSN této transakce do souladu s tržní RPSN je nezbytné uplatnit zápornou marži, jejíž hodnota se liší v závislosti na provizích za transakci a na četnosti plateb.“

Spor v původním řízení a předběžné otázky

- 15 Dne 12. května 2006 uzavřeli ZR a PI na jedné straně a právní předchůdkyně Banco Santander na straně druhé smlouvu o hypotečním úvěru na částku 197 934,54 eura.

- 16 Podle článku 3a uvedené smlouvy (dále jen „sporné ujednání“) je úroková sazba pohyblivá, přičemž nová úroková sazba musí být stanovena na konci každého dvanáctiměsíčního období na dobu následujících dvanácti měsíců až do konce uvedené smlouvy. Nová úroková sazba je stanovena na základě „referenční sazby“, tedy IRPH [(referenční index hypotečních úvěrů)] úvěrových institucí, zvýšené o 0,20 procentního bodu, nebo „náhradní referenční sazby“, tedy IRPH bank, zvýšené o 0,50 procentního bodu.

- 17 Odstavec 3 sporného ujednání definuje referenční sazbu takto:

„Referenční sazbou je [IRPH úvěrových institucí], která je definována jako prostý průměr průměrných úrokových sazeb vážených jistinou úvěrových transakcí zajištěných zástavním právem k nemovitosti na dobu tří a více let, jejichž účelem je nabytí nemovitosti určené k bydlení, jejíž cena je volně stanovena, transakcí, které všechny [subjekty, a sice] banky, spořitelny a hypoteční úvěrové společnosti iniciovaly nebo obnovily během referenčního měsíce indexu, přičemž za referenční hodnotu použily poslední z těchto průměrných sazeb, kterou v [BOE] zveřejnila Španělská centrální banka před začátkem každého nového úrokového období a v průběhu tří kalendářních měsíců, jež mu předcházely.“

- 18 Uvedený odstavec 3 definuje obdobně náhradní referenční sazbu, která se použije v případě nezveřejnění referenční sazby.

- 19 Ve sporném ujednání je rovněž upřesněno, že referenční sazba a náhradní referenční sazba jsou popsány v příloze VIII oběžníku č. 8/90.

- 20 Dne 13. února 2020 podali ZR a PI k Juzgado de Primera Instancia n. 17 de Palma de Mallorca (soud prvního stupně č. 17 v Palmě de Mallorca, Španělsko), který je předkládajícím soudem, žalobu směřující k určení neplatnosti sporného ujednání z důvodu jeho zneužívající povahy a k uložení Banco Santander náhrady škody, která jim vznikla v důsledku použití tohoto ujednání.

- 21 ZR a PI před uvedeným soudem tvrdí, že skutečnost, že sporné ujednání odkazuje pro účely každoroční úpravy úrokové sazby jejich úvěru na IRPH, přičemž stanoví jejich nízké navýšení, a sice o 0,20 procentního bodu, jedná-li se o IRPH úvěrových institucí, resp. o 0,50 procentního bodu, jedná-li se o IRPH bank, je klamavá. Taková prezentace, která spočívá v relativně omezeném

navýšení, by totiž motivovala uchazeče o úvěr, jehož sazba je upravena s odkazem na IRPH, a nikoli s odkazem na průměrnou sazbu na evropském mezibankovním trhu (dále jen „index Euribor“), zatímco odkaz na index Euribor by s podstatně vyšším navýšením, byť přibližně o 2 %, vedl k použití nižší upravené úrokové sazby. To vyplývá ze skutečnosti, že na rozdíl od indexu Euribor jsou IRPH vypočítávány na základě sazeb zohledňujících provize. Podle žalobců v původním řízení škoda, která jim vznikla v důsledku použití sporného ujednání, dosahuje výše 39 799,25 eura.

- 22 Žalovaná v původním řízení uvedený návrh zpochybňuje, pokud jde jak o tvrzení o zneužívající povaze sporného ujednání, tak o vyčíslení údajné škody. Rovněž tvrdí, že toto ujednání bylo sjednáno individuálně a je v zásadě legální, jelikož IRPH tvoří indexy oficiální a veřejné, a tudíž přístupné spotřebitelům, a ti se tedy mohou seznámit s relevantními údaji, pokud jde o způsob jejich výpočtu a jejich historický vývoj, s odkazem na údaje obsažené ve smlouvě dotčené v původním řízení.
- 23 V průběhu řízení před předkládajícím soudem mimoto žalobci v původním řízení tvrdili, že neplatnost sporného ujednání musí být konstatována z důvodu, že vzhledem k tomu, že určuje IRPH jako referenční sazbu pro pravidelné úpravy úrokové sazby dotčeného úvěru, měla – jak vyžaduje oběžník č. 5/1994 – stanovit uplatnění záporné, nikoli kladné marže.
- 24 Předkládající soud zdůrazňuje, že preambule oběžníku č. 5/1994 nemá normativní hodnotu. Domnívá se však, že svědčí o tom, že správní orgán, který je autorem tohoto oběžníku, měl za to, že uvádění produktů obsahujících odkaz na IRPH na trh by mělo být doprovázeno uplatněním záporné marže.
- 25 Pokud jde o prezentaci sporného ujednání, předkládající soud uvádí, že smlouva dotčená v původním řízení neuvádí specifikace uvedené v dotčené preambuli týkající se uplatnění záporné marže na IRPH, aby tyto indexy byly sladěny s tržní sazbou.
- 26 Pokud jde o účinky sporného ujednání, uvedený soud zdůrazňuje, že odkaz na IRPH je ze své podstaty nepříznivý pro dlužníky, jelikož takový index je tvořen průměrem úrokových sazeb všech dotčených probíhajících úvěrových transakcí, přičemž tyto sazby jsou již zčásti tvořeny provizemi a navýšeními.
- 27 Proto má předkládající soud za to, že nedostatek informací poskytnutých dlužníkům, pokud jde o obsah preambule oběžníku č. 5/1994, a tedy o charakteristikách IRPH, ale rovněž obecněji o úrovních IRPH a indexu Euribor, by mohl být v rozporu s požadavky poctivosti a způsobit nerovnováhu v neprospěch spotřebitelů, která by odůvodňovala kvalifikaci sporného ujednání jako zneužívajícího.
- 28 Kromě toho má za to, že nedostatek informací o obsahu preambule oběžníku č. 5/1994 ve spojení s uplatněním o něco nižší kladné marže, než se uplatňuje u úvěrů, jejichž sazby jsou stanoveny odkazem na index Euribor, by mohl představovat obchodní lest určenou k vyvolání dojmu, že úrokové náklady budou výhodné. Naopak, pokud by uchazečům o půjčku byly sděleny informace uvedené v preambuli oběžníku č. 5/1994, umožnilo by jim to přijmout informované rozhodnutí.
- 29 V tomto kontextu předkládající soud zvažuje možnost zahrnutí sporného ujednání do úvěrové smlouvy dotčené ve věci v původním řízení považovat za nekalou obchodní praktiku ve smyslu čl. 5 odst. 1 písm. b) směrnice 2005/29, neboť by podstatně narušilo nebo mohlo podstatně narušit ekonomické chování průměrného spotřebitele z důvodu nedostatku informací o nutnosti

uplatnit zápornou marži, když je referenční sazbou IRPH. V tomto ohledu uvádí, že podle judikatury Soudního dvora představuje existence nekalé obchodní praktiky ve smyslu směrnice 2005/29 ve vztahu ke smluvnímu ujednání indicii při hodnocení zneužívající povahy tohoto ujednání.

30 Za těchto okolností se Juzgado de Primera Instancia no 17 de Palma de Mallorca (soud prvního stupně č. 17 v Palmě de Mallorca, Španělsko) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

- „1) Je vzhledem k tomu, že se do [IRPH úvěrových institucí] zahrnují účtované provize a [...] marže [již zahrnuté] v úrokové sazbě, takže spotřebitele zatěžují více než ostatní [RPSN] na trhu, a vzhledem k tomu, že podle oběžníku [...] č. 5/1994 – který představuje regulační přístup regulačního subjektu – musí být tyto marže negativní, což je požadavek, který finanční instituce plošně opomíjejí a nedodržují, úplné odchýlení se od regulačního přístupu regulačního orgánu v rozporu s články 5 a 7 směrnice [2005/29]?
- 2) V případě závěru, že odchýlení se od výše uvedeného regulačního přístupu je v rozporu s články 5 a 7 směrnice [2005/29] ve smyslu judikatury Soudního dvora [...] ve věci C-689/20, představuje tato nekalá praktika při posuzování a hodnocení zneužívající povahy ujednání indicii a je v rozporu s články 3 a 4 směrnice 93/13?
- 3) Nebyl-li oběžník [...] č. 5/1994, který je specifický pro finanční sektor, ale široké veřejnosti není obecně znám, nijak zohledněn a je-li určeno, že jeho nezohlednění je v rozporu s článkem 7 směrnice [2005/29], představuje jeho nezohlednění indicii při hodnocení zneužívající povahy podle čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13, a případně při přezkumu transparentnosti indexu [IRPH], jenž je tvořen ‚referenčním indexem a marží‘?
- 4) Brání čl. 3 odst. 1 a články 4 a 5 směrnice [93/13] vnitrostátní judikatuře, podle které neuplatnění záporné marže ve smyslu zvláštní regulace IRPH není, navzdory povinnosti uložené v preambuli oběžníku [č. 5/1994], zneužívající praktikou, když [úvěry, jejichž pohyblivá sazba je určena na základě] IRPH, který je méně výhodný než všechny stávající RPSN[, byly] na trh uváděn[y], jako kdyby byl[y] stejně výhodn[é] jako [úvěry, jejichž pohyblivá sazba je určena na základě] Euribor, aniž byla zohledněna nutnost připočítat [k IRPH] zápornou marži, takže v konečném důsledku by dotčen[é] smluvní vztah[y] mohl[y] být ukončen[y] pro neplatnost ujednání, v nichž se stanoví [takové] uplatnění [IRPH], bankám by mohlo být uloženo, aby se v budoucnu zdržely jeho uplatňování, protože nabízení této služby zranitelným spotřebitelům na trhu může ovlivnit jejich ekonomické chování, a mohlo by být konstatováno, že uvedená ujednání nejsou z důvodu jejich nekalé povahy součástí obchodních smluv, neboť v rozporu se směrnicí [2005/29] již byly zahrnuty [při určování úrokové sazby]?
- 5) Brání čl. 6 odst. 1 směrnice [93/13] neprovedení přezkumu začlenění a zneužívající povahy [ujednání, které stanoví, že pohyblivá úroková sazba ve smlouvě o úvěru se určuje s odkazem na IRPH,] v případě skrytě uložené marže, jestliže tato marže musí být v nabídce banky záporná a spotřebitel se v okamžiku poskytování předmluvních informací nedozví, jak se úrok uplatňovaný na jeho úvěr chová z ekonomického hlediska, což je v rozporu se směrnicí [2005/29]?“

K předběžným otázkám

K přípustnosti první až třetí a páté otázky

- 31 Podstatou první otázky předkládajícího soudu je, zda je s články 5 a 7 směrnice 2005/29 slučitelná smlouva o úvěru s pohyblivou úrokovou sazbou uzavřená mezi poskytovatelem a spotřebitelem, jejíž ujednání stanoví způsob pravidelné úpravy úrokové sazby vychází z oficiálního indexu, na který se uplatní zvýšení, a odchyluje se tak od specifikací obsažených v aktu, jímž příslušný orgán zavedl tento index, jež naopak upřesňovaly, že s ohledem na způsob jejího výpočtu je nezbytné uplatnit zápornou marži, aby byla RPSN úvěru sladěna s tržní sazbou.
- 32 Druhou a třetí otázkou předkládající soud žádá o určitá upřesnění pro případ záporné odpovědi na první otázku.
- 33 Konečně pátou otázkou se předkládající soud táže na výklad čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 v souvislosti s uzavřením úvěrové smlouvy, jejíž úroková sazba je prezentována klamavě a nesplňuje požadavky směrnice 2005/29.
- 34 Podle ustálené judikatury se na otázky týkající se unijního práva položené vnitrostátním soudem vztahuje domněnka relevance. Odmítnutí rozhodnout o předběžné otázce položené vnitrostátním soudem ze strany Soudního dvora je možné pouze tehdy, je-li zjevné, že žádaný výklad unijního práva nemá žádný vztah k realitě nebo předmětu sporu v původním řízení, jestliže se jedná o hypotetický problém nebo také jestliže Soudní dvůr nedisponuje skutkovými nebo právními poznatky nezbytnými pro užitečnou odpověď na otázky, které jsou mu položeny [rozsudek ze dne 24. listopadu 2020, Openbaar Ministerie (Padělání dokumentů), C-510/19, EU:C:2020:953, bod 26 a citovaná judikatura].
- 35 V této souvislosti platí, že aby Soudní dvůr mohl podat výklad unijního práva, který bude vnitrostátnímu soudu užitečný, žádost o rozhodnutí o předběžné otázce musí v souladu s čl. 94 písm. c) jednacího řádu Soudního dvora obsahovat uvedení důvodů, na základě kterých má předkládající soud pochybnosti o výkladu nebo platnosti určitých ustanovení unijního práva, jakož i vztah, jenž spatřuje mezi těmito ustanoveními a vnitrostátními právními předpisy použitelnými ve sporu v původním řízení [rozsudek ze dne 26. ledna 2023, Ministerstvo na vatrešnite raboti (Registrace biometrických a genetických údajů policí), C-205/21, EU:C:2023:49, bod 55 a citovaná judikatura].
- 36 První až třetí a pátá položená otázka předpokládají, že směrnice 2005/29 je použitelná na spor v původním řízení.
- 37 V tomto ohledu je třeba připomenout, že nová právní úprava se použije od okamžiku, kdy vstoupil v platnost akt, kterým byla zavedena a nepoužije se sice na právní situace vzniklé a na právní postavení s konečnou platností nabytá za platnosti dřívějšího práva, avšak použije se na jejich budoucí účinky, jakož i na nové právní situace. S výhradou zásady zákazu zpětné účinnosti právních aktů je tomu jinak pouze tehdy, když je nové pravidlo spojeno se zvláštními ustanoveními, která zvláštním způsobem určují podmínky jeho použití v čase (rozsudky ze dne 16. prosince 2010, Stichting Natuur en Milieu a další, C-266/09, EU:C:2010:779, bod 32, a ze dne 26. března 2015, Komise v. Moravia Gas Storage, C-596/13 P, EU:C:2015:203, bod 32).

- 38 Pokud jde konkrétně o směrnice, obecně pouze o právní situace vzniklé po uplynutí lhůty k provedení směrnice spadají *ratione temporis* do působnosti této směrnice (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 15. ledna 2019, E. B., C-258/17, EU:C:2019:17, bod 53 a citovaná judikatura).
- 39 V souladu s článkem 19 směrnice 2005/29 přitom měly členské státy přijmout a zveřejnit předpisy nezbytné pro dosažení souladu s touto směrnicí nejpozději do 12. června 2007 a tyto předpisy měly být použity nejpozději do 12. prosince 2007.
- 40 Španělské království a Komise na jednání uvedly, že směrnice 2005/29 byla nakonec do španělského práva provedena prostřednictvím Ley 29/2009, por la que se modifica el régimen legal de la competencia desleal y de la publicidad para la mejora de la protección de los consumidores y usuarios (zákon č. 29/2009, kterým se mění právní úprava nekalé soutěže a reklamy za účelem zlepšení ochrany spotřebitelů a uživatelů) ze dne 30. prosince 2009 (BOE č. 315, ze dne 31. prosince 2009, s. 112039).
- 41 Z výše uvedeného vyplývá, že směrnice 2005/29 nebyla použitelná ke dni uzavření smlouvy dotčené ve věci v původním řízení, k němuž došlo dne 12. května 2006.
- 42 Proto nemá výklad této směrnice žádný vztah k řešení sporu v původním řízení, takže první až třetí otázka, jakož i zčásti pátá otázka, které se přímo či nepřímo týkají tohoto výkladu, jsou nepřípustné.
- 43 Pokud jde o pátou otázku v rozsahu, v němž se týká výkladu čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13, žádost o rozhodnutí o předběžné otázce nepřináší informace požadované článkem 94 písm. c) jednacího řádu, které by Soudnímu dvoru umožnily užitečně odpovědět předkládajícímu soudu, jelikož tato žádost neuvádí důvody, na základě kterých má tento soud pochybnosti o výkladu uvedeného ustanovení.
- 44 Pátá otázka je proto rovněž v plném rozsahu nepřípustná.

Ke čtvrté otázce

- 45 Podstatou čtvrté otázky předkládajícího soudu je, zda musí být čl. 3 odst. 1, jakož i články 4 a 5 směrnice 93/13 vykládány v tom smyslu, že brání vnitrostátní judikatuře, podle které není zneužívající ujednání smlouvy o úvěru s pohyblivou sazbou, v němž je jako referenční index použit IRPH, a to i přes specifikace uvedené v preambuli oběžníku č. 5/1994.
- 46 Úvodem je třeba zaprvé uvést, že předkládací rozhodnutí neobsahuje informace o přesném obsahu vnitrostátní judikatury zmíněné v této otázce, takže Soudní dvůr nemá informace nezbytné pro podání odpovědi v závislosti na této judikatuře.
- 47 Zadruhé z úvah obsažených v předkládacím rozhodnutí vyplývá, že uvedená otázka se týká nejen skutečnosti, že sporné ujednání nestanoví uplatnění záporné marže v IRPH označené jako referenční index, aby zohlednilo účinky způsobu výpočtu IRPH, jak jsou popsány v preambuli oběžníku č. 5/1994, ale rovněž neinformování dlužníků o existenci a obsahu uvedených specifikací v předmluvní fázi, což potvrzuje zejména zmínka o článku 5 směrnice 93/13, který se týká požadavku transparentnosti.

- 48 Konečně zatřetí z těchto úvah rovněž vyplývá, že sporné ujednání odkazuje na oběžník č. 8/1990 v rozsahu, v němž popisuje IRPH v příloze VIII, a preambule obsahující specifikace týkající se účinků způsobu výpočtu IRPH není obsažena v tomto oběžníku, ale v oběžníku č. 5/1994, přičemž oba tyto oběžníky byly oficiálně zveřejněny.
- 49 S ohledem na výše uvedené je třeba mít za to, že podstatou čtvrté otázky předkládajícího soudu je, zda musí být čl. 3 odst. 1, jakož i články 4 a 5 směrnice 93/13, vykládány v tom smyslu, že pro účely posouzení transparentnosti a případné zneužívající povahy ujednání smlouvy o hypotečním úvěru s pohyblivou sazbou, která jako referenční index pro pravidelnou revizi úrokové sazby použitelné na tento úvěr označuje index stanovený úředně zveřejněným oběžníkem, na který se uplatní zvýšení, je relevantní obsah informací obsažených v jiném oběžníku, který poukazuje na nutnost uplatnit na tento index, s ohledem na způsob jeho výpočtu, zápornou marži, aby tato úroková sazba byla sladěna s tržní úrokovou sazbou.
- 50 Je třeba upřesnit, že podle ustálené judikatury Soudního dvora se jeho pravomoc v této oblasti vztahuje na výklad pojmů směrnice 93/13 i na stanovení kritérií, která vnitrostátní soud může nebo musí použít při přezkumu smluvního ujednání s ohledem na ustanovení směrnice, přičemž je věcí uvedeného soudu, aby s přihlédnutím k uvedeným kritériím rozhodl o konkrétní kvalifikaci předmětného smluvního ujednání v závislosti na okolnostech daného případu. Z toho vyplývá, že se Soudní dvůr musí omezit na to, že předkládajícímu soudu poskytne vodítka, která by měl předkládající soud zohlednit (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 16. ledna 2014, *Constructora Principado*, C-226/12, EU:C:2014:10, bod 20 a citovaná judikatura, jakož i ze dne 3. března 2020, *Gómez del Moral Guasch*, C-125/18, EU:C:2020:138, bod 52 a citovaná judikatura).
- 51 Pokud jde zaprvé o požadavek transparentnosti smluvních ujednání, jak vyplývá z čl. 4 odst. 2 a článku 5 směrnice 93/13, je třeba připomenout, že informace o smluvních podmínkách a důsledcích uzavření smlouvy poskytnuté před uzavřením smlouvy mají pro spotřebitele zásadní význam. Spotřebitel se totiž rozhoduje zejména na základě těchto informací o tom, zda chce být vázán podmínkami, které prodávající nebo poskytovatel služeb vyhotovil předem (rozsudek ze dne 20. září 2017, *Andriuc a další*, C-186/16, EU:C:2017:703, bod 48 a citovaná judikatura).
- 52 Vzhledem k tomu, že systém ochrany zavedený uvedenou směrnicí vychází z myšlenky, že se spotřebitel nachází v nerovném postavení vůči prodávajícímu nebo poskytovateli zejména z hlediska úrovně informovanosti, musí být tento požadavek vykládán široce (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 20. září 2017, *Andriuc a další*, C-186/16, EU:C:2017:703, bod 44 a citovaná judikatura).
- 53 Konkrétně požadavek, podle kterého musí být smluvní ujednání sepsáno jasným a srozumitelným jazykem, předpokládá, že v případě úvěrových smluv musí finanční instituce poskytnout dlužníkům dostatečné informace, které jim umožní přijmout informovaná a obezřetná rozhodnutí (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 20. září 2017, *Andriuc a další*, C-186/16, EU:C:2017:703, bod 51 a citovaná judikatura). V tomto ohledu je na vnitrostátním soudu, aby při zohledňování všech okolností, za kterých byla smlouva uzavřena, ověřil, zda byly dotyčnému spotřebiteli sděleny veškeré informace, které mohou mít vliv na rozsah jeho závazku a umožní mu tento rozsah posoudit, zejména pokud jde o celkové náklady úvěru (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 20. září 2017, *Andriuc a další*, C-186/16, EU:C:2017:703, bod 47 a citovaná judikatura).
- 54 Rozhodující roli při tomto posouzení hraje zaprvé to, zda byla ujednání sepsána jasně a srozumitelně a umožňovala průměrnému spotřebiteli, tj. běžně informovanému a přiměřeně pozornému a obezřetnému spotřebiteli, vyhodnotit takové náklady, a zadruhé skutečnost, zda

v úvěrové smlouvě chyběly či nechyběly informace považované za podstatné s ohledem na povahu zboží či služeb, které jsou předmětem této smlouvy (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 20. září 2017, *Andriuc a další*, C-186/16, EU:C:2017:703, bod 47, jakož i citovaná judikatura).

- 55 Pokud jde konkrétněji o ujednání smlouvy o hypotečním úvěru, které stanoví úplatu za tento úvěr prostřednictvím úroků vypočítaných na základě pohyblivé sazby prostřednictvím odkazu na oficiální index, jako ve věci v původním řízení, je třeba požadavek transparentnosti chápat tak, že ukládá zejména to, aby průměrnému běžně informovanému a přiměřeně pozornému a obezřetnému spotřebiteli bylo umožněno pochopit konkrétní fungování způsobu výpočtu této sazby a posoudit tak na základě přesných a srozumitelných kritérií potenciálně významné ekonomické důsledky tohoto ujednání pro jeho finanční závazky (rozsudek ze dne 3. března 2020, *Gómez del Moral Guasch*, C-125/18, EU:C:2020:138, bod 51 a citovaná judikatura).
- 56 Mezi relevantní skutečnosti, které musí vzít vnitrostátní soud v úvahu při provádění ověření nezbytných v tomto ohledu, patří nejen obsah informací poskytnutých věřitelem v rámci sjednávání dotčené úvěrové smlouvy, ale rovněž okolnost, že hlavní prvky výpočtu referenčního indexu jsou snadno přístupné z důvodu jejich zveřejnění (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 3. března 2020, *Gómez del Moral Guasch*, C-125/18, EU:C:2020:138, body 52, 53 a 56).
- 57 V projednávané věci z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že referenční index dotčený ve věci v původním řízení byl zaveden oběžníkem č. 8/1990, který byl zveřejněn v *Boletín Oficial del Estado*. Dále je ve sporném ujednání upřesněno, že tento index je popsán v příloze VIII uvedeného oběžníku a oběžník vydala Španělská centrální banka.
- 58 Předkládajícím soudu přísluší ujistit se, že takto poskytnuté informace byly dostatečné k tomu, aby průměrnému běžně informovanému a přiměřeně pozornému a obezřetnému spotřebiteli umožnily skutečně se seznámit se způsobem výpočtu referenčního indexu uvedeného ve sporném ujednání.
- 59 Pokud jde o otázku, zda skutečné seznámení se se způsoby výpočtu referenčního indexu uvedeného ve sporném ujednání, obsaženými v příloze VIII oběžníku č. 8/1990, bylo dostatečné, aby umožnilo průměrnému spotřebiteli je porozumět a pochopit jejich ekonomické důsledky, aniž mu byly rovněž sděleny informace uvedené v preambuli oběžníku č. 5/1994, je třeba, aby předkládající soud zohlednil význam těchto informací pro daného spotřebitele pro účely správného posouzení ekonomických důsledků uzavření smlouvy o hypotečním úvěru dotčené ve věci v původním řízení. V tomto ohledu představuje relevantní indicii užitečnosti takových informací pro spotřebitele skutečnost, že instituce, která je autorem oběžníku č. 5/1994, považovala za vhodné v dané preambuli upozornit úvěrové instituce na úroveň IRPH ve vztahu k tržní sazbě a na nutnost uplatnit zápornou marži, tak aby byl tento index uveden do souladu s touto sazbou.
- 60 Pro posouzení předkládajícího soudu je rovněž relevantní okolnost, že uvedené informace, i když byly zveřejněny v *Boletín Oficial del Estado*, jsou uvedeny v preambuli oběžníku č. 5/1994, a nikoli v oběžníku, jímž se stanoví smluvní referenční index, na který odkazovalo sporné ujednání, tedy v oběžníku č. 8/1990. Předkládajícímu soudu zejména přísluší ověřit, zda získání uvedených informací předpokládá uskutečnění kroků, které vzhledem k tomu, že již spadají pod právní rešerše, nebylo možné od průměrného spotřebitele rozumně očekávat.

- 61 Zadruhé, pokud jde o posouzení případné zneužívající povahy takového ujednání, jako je sporné ujednání, čl. 3 odst. 1 směrnice 93/13 stanoví, že smluvní ujednání, které nebylo individuálně sjednáno, je považováno za zneužívající, jestliže v rozporu s požadavkem poctivosti způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele.
- 62 V tomto ohledu je třeba úvodem uvést, že z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že žalovaná v původním řízení tvrdí, že sporné ujednání bylo individuálně sjednáno. Je na předkládajícím soudu, aby v tomto ohledu rozhodl s přihlédnutím k příslušným pravidlům pro rozložení důkazního břemene uvedeným v čl. 3 odst. 2 prvním a třetím pododstavci směrnice 93/13, které mimo jiné stanoví, že jestliže prodávající nebo poskytovatel tvrdí, že určité standardní ujednání bylo individuálně sjednáno, je povinen o tom předložit důkaz.
- 63 V rámci posouzení zneužívající povahy smluvního ujednání, jež nebylo individuálně sjednáno, které musí provést vnitrostátní soud na základě čl. 3 odst. 1 směrnice 93/13, přísluší vnitrostátnímu soudu, aby s ohledem na všechny okolnosti věci nejprve posoudil možné nedodržení požadavku poctivosti a poté existenci případné významné nerovnováhy v neprospěch spotřebitele ve smyslu uvedeného ustanovení (rozsudek ze dne 3. října 2019, Kiss a CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, bod 49 a citovaná judikatura).
- 64 Za účelem upřesnění těchto pojmů je třeba připomenout, že pokud jde o otázku, za jakých okolností je způsobena taková nerovnováha „v rozporu s požadavkem poctivosti“, musí vnitrostátní soud s ohledem na šestnáctý bod odůvodnění směrnice 93/13 ověřit, zda prodávající nebo poskytovatel, který jedná se spotřebitelem poctivě a přiměřeně, mohl rozumně očekávat, že by spotřebitel s takovým ujednáním souhlasil v rámci individuálního vyjednávání (rozsudek ze dne 26. ledna 2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, bod 60 a citovaná judikatura).
- 65 Kromě toho za účelem určení, zda ujednání způsobuje „významnou nerovnováhu“ v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele, je třeba zohlednit především vnitrostátní právní úpravu, která se použije pro případ, že si smluvní strany samy daný aspekt neupravily, a přitom zhodnotit, zda a případně do jaké míry je právní postavení spotřebitele smlouvou zhoršeno ve srovnání s právním postavením, jaké by měl podle platné vnitrostátní právní úpravy (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 26. ledna 2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, bod 59). Pokud jde o ujednání týkající se výpočtu úroků ze smlouvy o úvěru, je rovněž relevantní srovnat způsob výpočtu sazby běžných úroků stanovený tímto ujednáním a skutečnou výši této sazby, která z něj vyplývá, s běžně používanými způsoby výpočtu a zákonnou úrokovou sazbou, jakož i úrokovými sazbami používanými na trhu v okamžiku uzavření smlouvy dotčené ve věci v původním řízení pro úvěr ve srovnatelné výši a době trvání, jaká vyplývá z přezkoumávané smlouvy o úvěru (rozsudek ze dne 26. ledna 2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, bod 65).
- 66 Je třeba rovněž připomenout, že transparentnost smluvního ujednání, jak ji vyžaduje článek 5 směrnice 93/13, je jedním z prvků, které je třeba zohlednit v rámci posouzení zneužívající povahy tohoto ujednání (rozsudek ze dne 3. října 2019, Kiss a CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, bod 49). Naproti tomu z čl. 4 odst. 2 uvedené směrnice vyplývá, že okolnost, že ujednání není sepsáno jasným a srozumitelným jazykem, nemůže sama o sobě propůjčit tomuto ujednání zneužívající povahu (v tomto smyslu viz usnesení ze dne 17. listopadu 2021, Gómez del Moral Guasch, C-655/20, EU:C:2021:943, bod 37).

- 67 Konečně je třeba zohlednit čl. 4 odst. 1 směrnice 93/13 v rozsahu, v němž upřesňuje, že zneužívající povaha smluvního ujednání se posuzuje zejména s ohledem na všechna ostatní smluvní ujednání. Vzhledem k tomu, že podle preambule oběžníku č. 5/1994 zahrnují IRPH i vliv provizí, může být v tomto ohledu relevantní zkoumat povahu provizí případně stanovených v jiných ujednáních smlouvy dotčené v původním řízení za účelem ověření, zda existuje riziko dvojí odměny za určitá plnění věřitele.
- 68 Předkládajícímu soudu přísluší posoudit situaci dotčenou v původním řízení s přihlédnutím k údajům uvedeným v bodech 51 až 67 tohoto rozsudku poté, co ověří skutečnosti, které spadají do skutkového rámce této věci a do vnitrostátního právního rámce.
- 69 S ohledem na výše uvedené je třeba na čtvrtou otázku odpovědět, že čl. 3 odst. 1, jakož i články 4 a 5 směrnice 93/13, musí být vykládány v tom smyslu, že pro účely posouzení transparentnosti a případné zneužívající povahy ujednání smlouvy o hypotečním úvěru s pohyblivou sazbou, která jako referenční index pro pravidelnou revizi úrokové sazby použitelné na tento úvěr označuje index stanovený úředně zveřejněným oběžníkem, na nějž se uplatní zvýšení, je relevantní obsah informací obsažených v jiném oběžníku, který poukazuje na nutnost uplatnit na tento index, s ohledem na způsob jeho výpočtu, zápornou marži, aby tato úroková sazba byla sladěna s tržní úrokovou sazbou. Rovněž je relevantní, zda jsou tyto informace dostatečně přístupné průměrnému spotřebiteli.

K nákladům řízení

- 70 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (devátý senát) rozhodl takto:

Článek 3 odst. 1, jakož i články 4 a 5 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách

musí být vykládány v tom smyslu, že

pro účely posouzení transparentnosti a případné zneužívající povahy ujednání smlouvy o hypotečním úvěru s pohyblivou sazbou, která jako referenční index pro pravidelnou revizi úrokové sazby použitelné na tento úvěr označuje index stanovený úředně zveřejněným oběžníkem, na nějž se uplatní zvýšení, je relevantní obsah informací obsažených v jiném oběžníku, který poukazuje na nutnost uplatnit na tento index, s ohledem na způsob jeho výpočtu, zápornou marži, aby tato úroková sazba byla sladěna s tržní úrokovou sazbou. Rovněž je relevantní, zda jsou tyto informace dostatečně přístupné průměrnému spotřebiteli.

Podpisy.